

ВІДГУК

ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

**на дисертаційну роботу Ігнатенка Валентина Володимировича на тему
«Механізми державної підтримки розвитку аграрного сектору України»,**

подану на здобуття наукового ступеня

кандидата наук з державного управління за спеціальністю

25.00.02 – механізми державного управління

Актуальність обраної теми дисертаційної роботи і її зв'язок з науковими програмами, планами, темами

Аграрний сектор України відіграє важливу роль у становленні економіки країни та забезпеченні продовольчої безпеки. З урахуванням значної рольової позиції цього сектору в національній економіці, держава активно підтримує його розвиток шляхом впровадження різноманітних заходів та програм. Ця стаття розгляне державну підтримку розвитку аграрного сектору України та її вплив на стійке зростання та конкурентоспроможність галузі. Держава вкладає значні зусилля у поліпшення інфраструктури сільськогосподарського сектору, зокрема, будівництво та модернізацію доріг, залізниць, портів та інших транспортних засобів. Це сприяє зменшенню витрат на транспортування продукції та підвищенню її якості. Крім того, держава створює сприятливі умови для експорту аграрної продукції, укладаючи міжнародні торговельні угоди та розширюючи доступ до зовнішніх ринків. Уряд України надає фінансову підтримку аграрному сектору шляхом надання субсидій, кредитів та інших фінансових інструментів. Держава впроваджує земельну реформу, що передбачає розширення прав селянських господарств на землю. Це стимулює розвиток малих та середніх фермерських господарств, їх утримання та розширення виробництва. Забезпечення доступу до землі та її власності є важливим фактором для залучення інвестицій та розвитку аграрного сектору.

Враховуючи, що на теперішній час питання формування механізмів державної підтримки розвитку аграрного сектору України не є повністю

вирішеним, тему дисертаційної роботи Ігнатенка В.В. слід визнати актуальною, а проведене дисертантом дослідження – своєчасним.

Дисертаційна робота за тематичним спрямуванням відповідає науковому напрямку науково-дослідної роботи «Розробка механізмів державного управління соціально-економічною сферою та її галузями в контексті забезпечення безпеки українського суспільства» (ДР № 0118U001007) навчально-науково-виробничого центру Національного університету цивільного захисту України.

***Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій,
їх достовірність***

Наукові положення, висновки та рекомендації, які містяться в дисертаційній роботі Ігнатенка В.В., достатньою мірою обґрунтовані, логічні та достовірні. В методичному плані дослідження проведено правильно. Поставлена в роботі мета – науково-практичне обґрунтування рекомендацій щодо підвищення результативності механізмів державної підтримки розвитку аграрного сектору України та визначення стратегічних напрямів їх удосконалення – здобувачем досягнута, а задекларовані завдання – виконано. Цьому сприяв правильний вибір предмету та об'єкту дослідження, використання великого обсягу бібліографічних джерел, значного масиву статистичної інформації, їх якісне застосування і критичний аналіз з конкретними висновками та пропозиціями.

Високий ступінь обґрунтованості результатів дисертаційної роботи Ігнатенка В.В. обумовлений також застосуванням в якості методологічної бази виконаного дослідження положень діалектичного методу пізнання економічних явищ і управлінських процесів та системний підхід до розкриття поняття механізмів державної підтримки аграрного сектору. Окрім того, цьому сприяло плідне використання здобувачем сучасних методів проведення наукових досліджень. При формуванні понятійно-категоріального апарату задіяні методи аналізу і синтезу, узагальнення та наукової абстракції. Обґрунтування сутності механізмів державної підтримки розвитку аграрного сектору, визначення їх складових здійснювалось із використанням системно-структурних методів.

Застосування методів індукції та дедукції дало змогу обґрунтувати теоретичні положення державної підтримки розвитку аграрного сектору у контексті досягнення стратегічних цілей відповідних механізмів. Для дослідження сучасного стану державної підтримки розвитку аграрного сектору, в тому числі у контексті оцінки інструментів відповідних механізмів використано розрахунково-аналітичні методи спостереження, вимірювання та порівняння. При обґрунтуванні стратегічних напрямів удосконалення механізмів державної підтримки розвитку аграрного сектору використовувалися евристичні методи, а також методи логічного узагальнення.

Вивчення змісту дисертаційної роботи Ігнатенка В.В. засвідчує комплексний підхід до виконаного здобувачем дослідження. Дисертаційна робота є добре структурованою, зміст викладеного матеріалу є послідовним та підпорядкованим меті дослідження.

У першому розділі дисертаційної роботи «Теоретичні засади формування механізмів державної підтримки розвитку аграрного сектору» досліджено генезу, суть та передумови державної підтримки розвитку аграрного сектору; розкрито зміст механізмів державної підтримки розвитку аграрного сектору; систематизовано та запропоновано науково-методичний підхід до оцінки ефективності механізмів державної підтримки розвитку аграрного сектору (стор. 24 - 75).

У другому розділі дисертаційної роботи «Сучасний стан та особливості державної підтримки аграрного сектору України» проаналізовано стан реалізації правового механізму державної підтримки аграрного сектору України та систематизовано сучасні виклики, можливості та обмеження для розвитку аграрного сектору України; оцінено ефективність державної підтримки розвитку аграрного сектору України (стор. 80-145).

У третьому розділі дисертаційної роботи «Шляхи удосконалення механізмів державної підтримки розвитку аграрного сектору України» запропоновано комплекс науково-практичних рекомендацій щодо вдосконаленню механізмів державної підтримки розвитку аграрного сектору України; обґрунтовано заходи

державної аграрної політики та їх взаємодію із драйверами розвитку аграрного сектору; визначено стратегічні орієнтири активізації інструментів державної підтримки розвитку аграрного сектору України (стор. 148-200).

Висновки до дисертаційної роботи у повній мірі узагальнюють отримані автором найбільш значущі наукові результати проведеного дослідження.

Наукова новизна результатів дослідження

До найважливіших результатів даного наукового дослідження можуть бути віднесені:

- наукові положення щодо формування ефективної структури механізму системної взаємодії щодо реалізації заходів державної підтримки аграрного сектору (прямі фінансові платежі; підтримка ринку; агроекологічні та кліматичні заходи; міжнародні платежі; інвестиції у активи; сприяння налагодженню співпраці між бізнесом та владою; трансфер знань; програми підтримки молодих фермерів та допоміжної діяльності; місцевий розвиток під керівництвом громади) з драйверами розвитку аграрного сектору;

- систематизація інструментів оцінки ефективності механізмів державної підтримки розвитку аграрного сектору, який, на відміну від існуючих, передбачає використання методів трендового, кореляційно-регресійного аналізу, ідентифікацію факторів, що визначають пріоритети розвитку аграрного сектору;

- наукові підходи до активізації інструментів державної підтримки розвитку аграрного сектору України, які передбачають: забезпечення потреб аграрного сектора у кредитних ресурсах; функціонування ефективної системи оподаткування; формування ефективної системи страхування; вдосконалення системи державної фінансової підтримки; забезпечення потреб розвитку аграрного сектору в інвестиційних ресурсах, що дозволяє на рівні конкретних рекомендацій реалізувати запропоновані теоретико-методичні розробки;

- методичний підхід до реалізації механізмів державної підтримки розвитку аграрного сектору, що, на відміну від наявних, включають впорядковану сукупність суб'єктів (органи влади, бізнес, громадськість); принципів

(пріоритетності; законності; поєднання фінансових інтересів; екологізації; спеціалізації, диверсифікації та аграрної інтеграції; системності); методів й інструментів, стратегічних завдань та індикаторів державної підтримки розвитку аграрного сектору; ефектів, які змінюються під час реалізації механізму;

- комплекс стратегічних заходів вдосконалення механізмів державної підтримки розвитку аграрного сектору України, зокрема: регламентація статусу інститутів, які забезпечують підтримку розвитку аграрного сектору; унормування вартості землі сільськогосподарського призначення та її власності; врегулювання на законодавчому рівні грантових програм, різного роду міжнародної технічної допомоги; розробка диверсифікованої системи фінансової та матеріально-технічної підтримки суб'єктів аграрного сектору, насамперед галузі тваринництва та переробки; підтримка органічного виробництва; інвестування у відновлення природних ресурсів; використання цифрових технологій у сільському господарстві та організації діяльності суб'єктів аграрного сектору та інші.

Перелічені результати дисертаційної роботи характеризуються високим рівнем наукової новизни.

Теоретичне та практичне значення наукових результатів. Дисертаційна робота Ігнатенка В.В. представляє наукову цінність, оскільки розроблені в ній теоретичні положення можуть бути використані як у подальших наукових дослідженнях, так і в практичній діяльності, пов'язаній із завданнями аграрної політики в Україні. Результати дисертаційного дослідження є внеском у теорію та методологію науки державного управління. Серед іншого, запропоновано наукові підходи до вирішення задач реалізації державної підтримки розвитку аграрного сектору України, які включають впорядковану сукупність суб'єктів (органи влади, бізнес, громадськість); принципів (пріоритетності; законності; поєднання фінансових інтересів; екологізації; спеціалізації, диверсифікації та аграрної інтеграції; системності); методів й інструментів, стратегічних завдань та індикаторів державної підтримки розвитку аграрного сектору; ефектів, які змінюються під час реалізації механізму (синергетичний та емерджентності), за

допомогою яких відбувається побудова оптимальних економічних умов для державної підтримки розвитку аграрного сектору.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що теоретико-концептуальні положення дисертації стали основою для розробки методичних і прикладних рекомендацій стосовно обґрунтування рекомендацій щодо підвищення результативності реалізації механізмів державної підтримки розвитку аграрного сектору в Україні, які можуть бути використані в діяльності органів державної влади.

Основні положення, висновки та рекомендації дослідження використані у діяльності Верховної ради України (довідка про впровадження № 04-2/22 від 12.04.2022) при розробці законопроектів у сфері розвитку аграрної політики; Агенції регіонального розвитку Чернігівської області (довідка № 157/20 від 16.09.2020 р.) при розробці перспективних напрямків розвитку сільського господарства в умовах цифровізації; Державного підприємства «Дослідне господарство «Івківці» Миронівського інституту пшениці імені В.М. Ремесла Національної академії аграрних наук України» для науково-методичного забезпечення діяльності підприємств аграрного сектору.

Повнота викладення результатів дослідження в опублікованих працях.

Основні результати дисертаційної роботи опубліковані у 13 наукових працях, з них: 5 – у наукових фахових виданнях України; 1 – в наукометричній базі даних Scopus.; 1 – в науковому періодичному виданні іншої держави; 6 – публікацій у збірниках тез доповідей конференцій. Загальний обсяг публікацій становить 4,9 друк. арк., особисто автору належить 4,5 друк. арк.

У дисертації Ігнатенка В.В. використані лише ті результати досліджень, які були отримані ним особисто. Публікації достатньою мірою відображають зміст проведеного дослідження, відповідають чинним вимогам щодо характеру видань, їх географії та повноти висвітлення результатів дисертаційної роботи на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи

Поряд із одержаними у дисертації науковими здобутками і розробленими й обґрунтованими Ігнатенком В.В. теоретичними та методичними засадами забезпечення ефективності механізмів державної підтримки розвитку аграрного сектору, опонент вважає за доцільне звернути увагу наукової спільноти на дискусійні аспекти роботи та недоліки, що стосуються теоретичних і науково-прикладних положень дисертації, які мають бути предметом дискусії на захисті та потребують додаткової аргументації автора.

1. У першому розділі (п.п. 1.2, рис.1.5) представлений концептуальний підхід до функціонування механізмів державної підтримки розвитку аграрного сектору. Головним недоліком даної частини роботи є відсутність у ній обґрунтування сутності та взаємозв'язку складових даного підходу. Не зрозумілим залишається: - що автор розуміє під розробкою дієвого механізму та формування ефективної системи страхування; - які методи та інструменти покликані забезпечувати взаємодію представлених автором учасників механізмів; - чому в тексті роботи не обґрунтований інструментарій реалізації механізмів.

2. Необхідно підтвердити, що розроблені автором наукові підходи до формування механізму системної взаємодії щодо реалізації заходів державної підтримки аграрного сектору з драйверами розвитку аграрного сектору (внутрішні та зовнішні), який враховує інтереси та функції суб'єктів механізмів державної підтримки аграрного сектору (держави, бізнесу, громадськості та науки) – є нагальними і необхідною науково-прикладною розробкою у контексті розв'язання проблем щодо забезпечення збалансованості та надійності державної аграрної політики. Однак, на наш погляд, потребує додаткової конкретизації вагомість впливу авторського підходу, інкорпорованого до вказаного підходу, задля забезпечення результативності використання технології стратегічного управління аграрним сектором на сучасному етапі його функціонування.

3. На думку опонента, недостатньо обґрунтованим залишається дослідження світового досвіду формування та реалізації механізмів державної підтримки розвитку аграрного сектору, оскільки запропоновані автором результати не зовсім відповідають поставленим завданням. Бажано було більше уваги приділити

конкретним інструментам моделі управління розвитком аграрного сектору у зарубіжних країнах з урахуванням потреб інформаційного суспільства та можливості адаптації позитивного досвіду в українських реаліях.

4. Додаткових пояснень потребують змістовність репрезентації у розділі 3 ключових стратегічних завдань удосконалення механізмів державної підтримки розвитку аграрного сектору. У цій відповідності слід було б автору пояснити: 1) чи вважає дисертант виконання послідовності організаційно-економічних процедур – одним із варіантів вирішення науково-прикладного завдання; 2) що розуміє автор під підвищенням ефективності механізмів державної підтримки розвитку аграрного сектору; 3) які можливі варіанти формування відповідного типу стратегії у контексті запропонованих стратегічних завдань і, відповідно, на який термін та за використання яких заходів їх можна розробити.

5. Недостатньо розкрито у другому розділі з позицій обґрунтування концептуальних засад до побудови та реалізації механізмів державної підтримки розвитку аграрного сектору є їх інституційно-правове забезпечення (підрозділ 2.1). У цьому контексті, на нашу думку, варто було б глибше проаналізувати інституційну та нормативно-правову платформу і параметри їх результативності, які відсутні у даному підрозділі, що надало б додаткової аргументованості пропозиціям дисертанта щодо запропонованих заходів з удосконалення підходів до формування та реалізації механізмів державної підтримки розвитку аграрного сектору (підрозділ 3.1).

Вказані дискусійні положення та побажання відображають власну наукову позицію опонента і не знижують загальної позитивної оцінки роботи.

Загальний висновок

Дисертація, виконана Ігнатенком Валентином Володимировичем на тему «Механізми державної підтримки розвитку аграрного сектору України», є самостійним науковим дослідженням актуальної проблеми, містить оригінальні підходи до розв'язання теоретичних і практичних питань, пов'язаних із обґрунтуванням рекомендацій щодо підвищення результативності реалізації механізмів державної підтримки розвитку аграрного сектору України.

Представлені в дисертації наукові положення, висновки, рекомендації і пропозиції поглиблюють теоретичні засади та практичні аспекти прийняття ефективних рішень із питань реалізації механізмів державної підтримки розвитку аграрного сектору та пройшли необхідну апробацію на науково-практичних конференціях. У публікаціях здобувача знайшли відображення всі положення дисертації.

Зміст дисертації відповідає визначеній меті, поставлені здобувачем наукові завдання вирішені повною мірою, мету дослідження досягнуто. Основні положення дисертації, що задекларовані здобувачем, містять елементи наукової новизни, рівень яких визначено коректно. Структура й обсяг роботи відповідають встановленим вимогам. Автореферат є ідентичним за змістом з основними положеннями дисертації та дає повну переконливу уяву про виконану роботу.

Тема та зміст дисертаційної роботи відповідають паспорту спеціальності 25.00.02 – механізми державного управління та профілю спеціалізованої вченої ради. Робота відповідає вимогам п.п. 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567 (зі змінами та доповненнями від 19 серпня 2015 року № 656), що висуваються до кандидатської дисертації, а її автор – Ігнатенко Валентин Володимирович, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління.

Офіційний опонент:

доктор наук з державного управління, доцент
професор кафедри національної безпеки,
публічного управління та адміністрування
Державного університету «Житомирська
політехніка»

Ю.В. Шпак

Підпис Шпака Ю.В. засвідчую:

Учений секретар Державного університету
«Житомирська політехніка»

Л.В. Сергієнко